

LIBRIS

We know
books

MONICA SĂVULESCU VOUDOURI

CA O TROMPETĂ,
FELIA DE PÂINE
ARDELENEASCĂ

roman

Ilustrații de Flavius Lucăcel
Cuvânt-înainte de Alina Hucai

Cluj-Napoca
2023

CUPRINS

Cuvânt-înainte. *Lucrurile nu stau mereu așa cum am fost învățați ori cum ne imaginăm*.....5

1 1970. Cu Daria, cu Pițu, cu Bubu, cu Mortzi, cu Sebi, cu Terez (căreia îi spuneau Mokuska)7

2 1990. Ușa deschisă spre lume.....29

3 2010. Milano. Un așa-zis *Alumni*. Cu Daria. Cu Bubu și Mortzi. Și cu nevestele lor. Povestind despre Pițu. Și despre Sebi. Și despre Terez, căreia ei îi spuneau Mokuska. Prezenții. Absenții.....101

1970. **Cu Daria, cu Pițu, cu Bubu, cu Mortzi, cu Sebi, cu Terez (căreia îi spuneau Mokuska)**

Coborârea la subsol era periculoasă. Scările abrupte și lunecoase. Întunericul mat.

A încercat să se sprijine de pereți, dar și pereții erau lunecoși. Cărămidă netencuită. Din spate, milițianul lumina drumul cu o lanternă. Fiecare pas putea fi făcut în gol. Spaima, imensă. Nu știa ce o așteaptă. De ce adică. Primise o citație. În ziua de, la sediul central, în strada, numărul. La o oră dubioasă, după lăsarea întunericului.

La intrare a fost legitimată. Buletinul. Și citația. Apoi a fost introdusă într-o încăpere unde nu era nimeni. Pe mijloc un paravan, partea de jos lemn, cea de sus geamuri vopsite în alb. Și ici-colo câte o deschizătură, un ghișeu. În prima jumătate a încăperii, o bancă lipită de perete. Lemn vechi, cu vopseaua cojită.

Nu prea era obișnuită să fie astfel tratată. În general, oamenii o simpatizau. Televiziunea o făcuse persoană publică. Era cea care apărea pe ecran de câteva ori pe săptămână. Avea emisiunea ei și mulți, puțini, cei care o urmăreau îi recunoșteau mai apoi chipul pe stradă.

S-a așezat și-a așteptat, în încăperea pustie și în lumina chioară a unui bec atârnat în tavan. Nu și-a dat seama cât timp, o veșnicie. La un moment dat, de partea cealaltă a paravanului a scârțâit o ușă. S-au auzit pași. Cineva a deschis geamul unui ghișeu. Un bărbat cu trăsături anonime. A legitimat-o din nou.

Un milițian a apărut în dreptul ușii, ca din pământ.

Condu-o pe tovarășa, a spus gradatul din spatele paravanului și a trântit ușa ghișeului.

N-a schimbat cu milițianul niciun cuvânt cât au coborât treptele spre subsol. Adică ce-ar fi putut să-l întrebe sau s-o întrebe. Omul era la datorie și nimic mai mult.

La un moment dat, la baza scărilor s-a deschis un coridor. Și, undeva, la capătul lui, a apărut o lumină indecisă. S-au îndreptat într-acolo. În prima clipă n-a observat decât niște gratii. Apoi milițianul a ridicat lanterna. Și imaginea care s-a decupat din întuneric a fost cea a mâinilor cuiva, în cătușe. A rămas cu privirea lipită de ele, incapabilă sau, poate, înfricoșată s-o îndrepte asupra chipului de după gratii. Milițianul a ridicat însă lanterna și atunci l-a zărit.

Întâi ochii. Mari, rotunzi, de copil. Aceiași. Deși trecuseră mulți ani de când plecaseră amândoi din satul ardelenesc, unde crescuseră. Mulți? Zeci de ani. Erau oameni în plină maturitate acum. El chelise,

trupul i se îndesase. Doar privirea îi rămăsese aceeași. Ochii mari, rotunzi, blânzi, care și acum se uitau la ea cu o anume tandrețe. O privea mut. Și ei nu-i venea niciun cuvânt pe limbă.

Când s-a adunat cât de cât din stupoare și a încercat să îngaime ceva, milițianul a schimbat raza de lumină a lanternei și a îmboldit-o spre coridorul de întoarcere. Cu genunchii moi, incapabilă să pășească, i-a mai aruncat o privire celui de după gratii. Dar lumina nu mai cădea acum decât pe mâinile în cătușe. Și, la ultima întoarcere a capului, n-a mai deslușit în raza chioară a becului din celulă decât zăbrelile.

La urcarea treptelor alunecoase, milițianul s-a așezat în spatele ei. Gata parcă s-o susțină, fiindcă se oprea, șocată, la fiecare pas. Sau, poate, s-o împiedice dacă ar fi avut de gând să se întoarcă? Sau să-i spună ceva celui încătușat? Palmele îi alunecau pe pereții umezi. Tălpile i se împiedicau pe scările abrupte. Tremura din tot trupul.

Milițianul a condus-o înapoi, în camera despărțită pe mijloc de paravanul din lemn și din sticlă. Ghișeul s-a deschis din nou și cel care o legitimase înainte de-a o preda milițianului a apărut cu o foaie de hârtie în mână.

Îl recunoașteți?

... Da.

Când l-ați văzut ultima dată?

Acum vreo... cinci ani parcă...

Bine. Semnați aici.

I-a întins un pix. Și i-a arătat o rubrică, unde era trecut numele ei. Cu codificarea 22.

Sunt 27 de cazuri de escrocherie. Recunoscute de el, a completat gradatul. Dacă mai avem nevoie de dumneavoastră, vă anunțăm. Acum sunteți liberă.

A ieșit din clădire fără să știe pe unde calcă.

*

Dimineața părinții îi scoteau la prima oră din casă. Gata, Daria, ia-ți *dărabul* de pită și valea. Pițu, ca la un semn, deschidea și el ușa casei și se lua după ea. Tot cu *dărabul* de pită în mână.

Locuiau în aceeași curte. Dar nu ieșeau numai ei pe poartă. Ieșeau și cei din curtea din față. La fel și cei din casa de-alături.

Pițu. Mortzi. Sebastian, băiatul învățătoarei. O fetiță numai cârlionți, pe care o chema Terez, dar ei îi spuneau Mokuska. Bubu – fiul acarului mort pe front...

Locuiau în alszeg. Adică în partea de jos a comunei. Copii născuți în timpul războiului. Sau imediat după. Încălțați în sandale de cârpă. Și iarna

cu gumari peste șosetele groase împletite-n andrele. Pițu era mai mic cu vreun an decât ea. De când apucase să se țină pe picioare, se învățase să se anine de fusta ei. Erau din etnii diferite. Ceea ce nu știau pe atunci ce înseamnă. Adică, de fapt, nu însemna nimic. Trebuiau să se joace. Și din cauza acestei nevoi majore, vorbeau toți limbile tuturor.

Nici nu se crăpa bine de ziuă că bunica începea să zdrăngăne vasele la bucătărie. Căuta un cuțit. Lung ca o lance. Cu o întrebuițare aparte. Din niște ștergare mari cât cearceafurile scotea o pâine. Și ea uriașă, rumenită la cuptorul din curte. Din grâu puțin, din tărâțe amestecate. Și, din când în când, îmbunătățită și cu câțiva cartofi de la slovacii din susul muntelui. Rotundă pâinea, cât roata de car. Bunica și-o sprijinea pe burtă. Și cu cuțitul lung și ascuns bine de ochii copiilor tăia o felie. O începea de la capătul cel mai îndepărtat, care se afla cam la o jumătate de metru de trupul ei. Și înainta cu cuțitul spre burtă, până când desprindea felia. Apoi punea pâinea la loc în ștergare. Nu era pentru oricine, era pentru copii. Și trebuia să țină o săptămână.

Cu mișcări mângâietoare ungea felia pe toată lungimea ei cu untură de porc. În zile mai bune se putea spera și la o delicatesă: peste untură apărea și un smârc de muștar.

Învățaseră să țină felia de-un capăt, cu o singură mână. Și ieșeau așa cu ea pe poartă, triumfători. Nu e bine spus adică pe poartă. De pe la toate porțile, cât era alszegul. Ca o formație de trompetiști, cu felia de pâine ardelenească pe post de trompetă. Daria, Pițu, Mortzi, Sebastian, zis Sebi, Bubu – fiul acarului, Terez, căreia îi spuneau Mokuska...

O dată pe săptămână, duminica, de pe la toate casele mirosea a silvoisă. Pe bucățile de mălai, și ele coapte-n cuptor, se puna marmeladă de prune. Era desertul. Cu el nu ieșeau însă în drum. Erau așezați prin curți pe scăunele, să nu le curgă silvoisa pe haine. Când terminau, ca la un semn, în spatele lor scârțâiau porțile. Și luau din nou alszegul:

Daria, Pițu, Mortzi, Sebastian, Bubu, Terez, căreia îi spuneau Mokuska...

*

Și uite, Daria, c-am crescut și cu puținul, i-a spus, când s-au întâlnit din întâmplare în București. Nu se mai văzuseră de când terminaseră cele șapte clase. Poate chiar de mai înainte, fiindcă el, Pițu, plecase din sat de pe la nouă ani. Taică-său, care lucra la minele de la Sărmășag, dăduse-n tuberculoză. Așa că pe copil îl luase să-l crească o mătușă de peste munte. În sat revenea rar.

Și uite, Daria, că ne-am făcut mari și cu puținul. Felia aceea de pâine cu care ieșeam dimineța pe porți, purtând-o ca pe-o trompetă, trebuia să ne țină toată ziua de foame. Nu ne întreba nimeni dacă am mâncat-o sau nu. Ori dacă nu cumva am scăpat-o din mână, dacă ne-a ajuns până seara, dacă n-am aruncat-o pe undeva, prin tufișuri. Ba, țin minte că tu, când ajungeam prin grădina lui Fekete baci, te îndreptai spre cotețele cu godaci. Adevărul este că erau tare haiși purcelușii ăia de-abia fătați. Parcă-i văd și acum. Te învățaseră. Și te-așteptau. Se ridicau și-și vârău nasurile și labele rozalii printre ochiurile sârmei. Râdeau la tine. Se străduiau să te cucerească. După care te urmăreau cum fărâmițezi pâinea și le-o împarți, fiecăruia câte o bucătică.

Tu erai prima care scăpai de „trompetă”. Eu pe-a mea mi-o puneam pe bătătorul de preșuri și-o acopeream cu o foaie de brusture, să n-o năpădească furnicile. Când pe la prânz mă gândeam că ți s-o fi făcut foame, îți mai rupeam de la mine și ție un colț. Sau îți culegeam prune din pomul din fundul curții lui Costi, bărbatul Rozicăi țiganca. Îl mai ții, oare, minte?

*

Se reîntâlniseră peste niște ani, într-o dimineță din întâmplare. În centrul Bucureștiului. Nu departe de ceasul de la Universitate. Doar că nu prea era

timp de amintiri, așa că s-au înțeles să se revadă în cursul după-amiezii. Ea, zorită să apuce un autobuz spre redacție. El, rămas pe loc, sub coloanele unui magazin, *Guliver*, cu îmbrăcăminte pentru copii.

Se recunoscuseră de la prima privire. Era același Pițu, cu ochii mari și privirea rotundă, uimită parcă de ce îi era lui dat să vadă pe lumea asta. Stătea acolo neclintit. Și se uita la furnicarul de oameni care treceau pe bulevard. Un bărbat mărunțel de statură. Dar fercheș. Îmbrăcat într-o uniformă de aviator.

Așadar, despre el vorbeau acum hainele lui de la sine. Ea i-a înșirat repede, în două cuvinte, ce avea de spus. Da, terminase o facultate. Da, obținuse o repartiție bună. Avea serviciu. Dar n-avea casă.

Cum asta? Păi să te-ajut eu, i-a spus aviatorul, fără să stea pe gânduri.

*

Și-acum, borcanul cu miere. Sigur c-a surprins-o să-l găsească aproape gol.

Plecase de-acasă în jurul prânzului. Pițu apăruse cu vreo jumătate de oră înainte. Zicea că are niște treburi în zonă peste scurt timp și ea i-a propus să rămână în casă și să tragă la plecare ușa. Nu era prima dată când făceau o asemenea înțelegere. Îl trata ca pe un frate apărut pe neașteptate în lumea

străină a Bucureștiului, unde nu apucase încă să-și facă nicio relație. Nici nu avea cum, așa apăsată de cămăruța aceea de sub o scară, unde locuia. Și unde o primise, mai mult din milă, administratoarea unui bloc de lângă Universitate. Urme de igrasie pe pereți, ușă cu balamalele ruginite, ce mai, o jale.

În urmă cu vreo zece zile îi dăduse banii. De care făcuse cu greu rost. Împrumutase de la colegi, vânduse niște bijuterii nu de cine știe ce valoare – gablonțuri – la o consignație. La care fuseseră primite doar pentru că vânzătoarea era mama unei colege de facultate. Cum, necum, îi înmânase lui Pițu suma.

Chiria pe șase luni, o lămurise el. Așa mi-a cerut persoana mea de legătură, așa i s-a cerut și lui de la oficiul de închirieri.

*

Cu câteva zile înainte de-a primi banii o condusesse pe strada Batiștei. La poarta unei case cu o curte neîngrijită, o sfătuisese să intre singură.

Șeful e înăuntru, îi spusese. Te așteaptă să-ți vezi apartamentul.

Casa era veche, boierească, cu o scară interioară. Dintr-un hol mare, ca un spațiu pentru recepții, se deschideau câteva uși. Pe una din ele a ieșit o femeie mărunțică, cu un nas ascuțit și cu părul vâlvoi, vopsit

roșu aprins. Mai avea și niște pantofi – a remarcat Daria, tot așa, roșu steag și cu niște tocuri imense. Părea obosită, avea cearcăne groase. Și-un mers rășchirat. *Chip de țarancă*, și-a spus, pierdută de sine și rătăcită într-o lume în care nu știa să trăiască. A măsurat-o pe Daria din cap până în picioare, într-o oarecare măsură indispusă.

Bună ziua, i-a spus ea, am venit pentru apartamentul numărul cinci. Am întâlnire cu...

Femeia a dat din mână parcă a silă și s-a retras în spatele unei uși înalte, albe, somptuoasă ca întreaga casă acum în derivă.

Treaba dumitale ce faci! Numai să nu mă deranjezi când vezi la mine un bilet pe care scrie „ocupat”, i-a spus repezită și i-a trântit ușa în nas.

Ce idee! s-a gândit Daria, oarecum contrariată de această vecinătate. Dar, mă rog, Pițu îi aranjase întâlnirea pentru apartamentul de vizavi, așa c-a bătut la ușă. I-a răspuns un bărbat cu vocea răgușită. Era și el, într-adevăr, îmbrăcat într-o uniformă de pilot, cam răpciugoasă parcă. Părul îi era pieptănat în sus, o creastă, ca țepii unui arici. Istoria prin care s-a prezentat, după ce i-a strâns mâna cu un gest nesigur, era de neurmărit. Că el administrează locuințele celor din aviație, dar uite că tocmai acum s-a ivit un prilej. S-a eliberat una care i-ar fi revenit lui. Însă el avea un unchi, mare mahăr, cu o casă unde... Așa